

Urednik
ZAGREB,
Tel.

Urednik
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

33. Dr. Čermelj Lavo
Dobrota 6/II
LJUBLJANA

ISTRA

4 oktobra 1936 Kongres
emigracije u Zagrebu

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

METODE IN SREDSTVA „ITALIE REDENTE“

Društvo »Italia Redenta«, kateri je očitno sedanji režim poveril monopol za raznarodovanje našega naroda v Julijski Krajini, ki ne stoji pod neposrednim vplivom javnih šol in fašističnih organizacij, je, kakor smo že ponovno omenili, prepreglo vso deželo s stotinami tako zvanih nadaljevalnih in strokovnih kmetijskih in gospodinskih tečajev. Najmanjša in najbolja zakotna vasica in naselje je bila že obdarovana s takim tečajem. Tečaji, katerih obisk je obvezen ne samo za šolj odraslo mladino, temveč tudi za odrasle brez starostne meje, ki niso pohajali italijanske ljudske šole, imajo namen, da širijo znanje italijanskega jezika med najširše plasti našega naroda in da jih vzgajajo v strogem italijanskem in fašističnem duhu. Radi tega imajo na programu tudi učenje petja. Po dobro premišljenem načrtu izkorišča društvo »Italia Redenta« zlasti med slovenskim delom prebivalstva ljubezen do večglasnega zbornega petja, ki so ga z velikim uspehom gojila slovenska prosvetna društva. Ta ljubezen tudi po ukinitvi slovenskih društev ni zamrla med našim narodom. Prav ta plemeniti nagon našega naroda pa skuša sedaj »Italia Redenta« zlorabljati za svoje raznarodovalne namere tako, da uči na teh tečajih italijanske nacionalne in fašistične pesmi in sili potem te slovenske pevce da nastopijo v večjih središčih z italijanskimi pesmi, s čimer naj bi pričali svetu, da so po duhu in jeziku postali pravi Italijani. Največji tak pevski nastop je bil 1. 1932. v Gorici.

»Italia Redenta« pa se noče omejiti samo na posvetno petje, temveč hoče vpreči v svoj program tudi cerkveno petje. V ta namen ji je posebno dobro došla akcija, ki jo je započel že papež Pij X., a jo posebno intenzivno forsira sedanji papež Pij XI. Papež Pij X. je že leta 1903. izdal encikliko »Motu proprio«, ki je bila naperjena proti »posvetnemu in teatralnemu« petju v cerkvi, in v kateri je proglasil, da je le gregorijansko petje pravo petje, ki ga je Cerkev podedovala od svetih očetov. Papež Pij XI. je šel še korak dalje in je leta 1928. ukazal duhovnikom vseh narodnosti, da naj gojijo gregorijansko petje, da bi vsi verniki sodelovali s petjem pri cerkvenih obredih.

To naredbo pa hoče sedaj »Italia Redenta« sporazumno z italijansko šolsko oblastjo izkoristiti v svoje namene. Z gojitvijo gregorijanskega petja, seveda samo latinskega, hočejo definitivno izpodrinuti slovensko in hrvatsko pesem iz cerkve. V ta namen so izdali že posebne pesmarice in v javnih šolah gojijo že gregorijansko petje. Sedaj prihajajo na vrsto tudi otroški vrtci, ter nadaljevalni tečaji za moške in ženske, ki jih vzdržuje v tako ogromnem številu »Italia Redenta«.

Da bi dosegli čimprej znatne uspehe v tem pogledu so uvedli sistem Ward. Američanka Justina Ward, ki je baje silno vnetja za gregorijansko petje, je izumila posebno pevsko metodo za mladino, tako da se ta z lahkoto nauči peti po notah. Leta 1927. je gospa Wardova začela širiti svojo metodo tudi po Italiji in je ustanovila na lastne stroške posebne tečaje v raznih mestih Italije. Po inicijativi »Italie Redente« se je njena metoda prenesla tudi v Julijsko Krajino in na Južno Tirolsko, kjer seveda naj služi povsem drugim namenom, kakor je mislila gospa Wardova. Ne vemo, ali in v koliko je bila gospa Wardova obveščena o zlorabi njene metode za raznarodovanje jugoslovanskega naroda v Julijski Krajini. Italijansko prosvetno ministrstvo ji je bilo vsekakor zelo hvaležno in ji je zato poklonilo zlato medaljo.

Prvi tečaj za poučevanje gregorijanskega petja po metodi Ward je otvorila »Italia Redenta« leta 1932. v Gorici. Tečaj je bil namenjen učiteljem in vrtnaricam.

KOPIJA MAGINOTOVE OBRAMBNE ČRTE

na vzhodni italijanski meji — Nadaljevanje obsežnega utrjevanja meje nad Idrijo

Idrija, septembra 1936. (Agis) Utrjevanje obmejne pasu nad Idrijo se z vso naglico širi in zavzema z vsakim dnevom večji obseg. Dnevno prihajajo v večjem številu italijanski delavci iz juga v te kraje, za katere so že delj časa pripravljali in zidali posebne barake, in sicer med vasmi Veharše in Dole nad Idrijo. Nekatere je opaziti celo iz jugoslovanskega ozemlja. Od teh na novo došlih delavcev, ki so zamenjali pionirske čete, so nekatere oddelke preoblekli v vojaške uniforme. Kakor povsod drugod pri obmejnih utrdbah, so tudi ti delavci pod najstrožjim nadzorstvom in popolnoma ločeni od domačega prebivalstva.

Po vseh delih, ki so že v teku kakor tudi pripravih, izgleda, da imajo v načrtu obsežne vojaške naprave, in da se jim ta sektor obmejne črte zdi posebno uvaževanja vreden. V zadnjem času so zgradili posestva Ljubevč, ki leži v ni-voju idrijske kotline pod Jeličnim vrhom pa do gostilne Hamc vrhu klanca stare, a sedaj popolnoma prenovljene »vrhniške ceste« pri Gorah nad Idrijo žično vzpenjačo, katere kapacitet je neznan. Ta žična vzpenjača je postavljena na očividno radi pospešenega dovažanja gradbenega materiala ter je dolga približno 1.5 km. Promet bo z njo zelo olajšan, kajti kljub dobro izpeljani prej imenovani cesti, ki so jo pred nedavnim preuredili za sigurno in hiter avtomobilski promet, ter neposredno veže Idrijo s širokim obmejnimi pasom na idrijski planoti, bodo z njo prihranili na času in pogonskem materialu, ker je ravno v tem delu cesta izpeljana v številnih serpentinah.

Ob vsej cesti od Idrije do obmejne vasi Medvedje brdo so nagromadene ogromne količine gradbenega materiala, ki bo služil za gradnjo kavern, podstolpov za topove in predorov. Posebno značilna je gradnja predorov, in to pod Nartarskim hribom, ki leži tik ob jugoslovansko-italijanski meji, med vasico Zavratcem in naseljem Potokom in pod Lanevskim gričem pri meji, ki teče vzporedno z jugoslovansko cesto Žiri—

Rovte. Ti predori bodo imeli, kakor je sklepati iz poteka gradbe, ki se z njo ravno kar začeli, dva izhoda. V kakšne namene bodo služili predori, do sedaj še ni znano. Vendar pa s temi deli hitijo z ameriškano hitrostjo kar da slutiti, da so največje strateške važnosti. Pri tem pa je značilno še to, da se nahajajo tik ob meji, nad katero imajo dominanten položaj z ozirom na sotesko, ki se pod njimi na jugoslovanski strani polagoma razširi v žirovsko kotlino. Poleg teh predorov so v gradnji še številne kaverne, podzemni stolpi za topove in silčne utrdbе okrog vasi Pikajce, ki se nahaja med Veharši in Medvedjim brdom, neposredno za mejo. Ravno tako je povsem gotovo, da imajo v pripravi gradnje važnih vojaških objektov na terenu med kmetom Leskovecem in Medvedjim brdom, ker so ves ta kompleks terena ogradili s tako visokim plotom in vejevjem, da je nemogoče opaziti, kaj pripravljajo. Poleg omenjenih gradenj, ki so v teku, so gotovo še v načrtu obsežna nova dela na vsej idrijski planoti, o čemur zgovorno pričajo nagromadene količine gradbenega materiala ob glavni cesti Idrija—Medvedje brdo—meja.

Da je v načrtu zgraditev efikasne in povsem moderne obrambne linije na tem sektorju je razvidno tudi iz načrtov za elektrifikacijo tega ozemlja. Tok visoke napetosti bo napeljan iz električne centrale na Marofu pri Sp. Idriji, ki naj bi bil speljan vse do meje. Da ta namen vsaj delom maskirajo so že pred časom prisilili vse prebivalstvo te planote, da se obveže napeljati v svoja gospodarska in stanovanjska poslopja električno razsvetljavo. Ta poziv je bil po nalogu oblasti prečitan prebivalstvu v cerkvah. Poleg tega je treba omeniti še izgradnjo treh velikih rezervuarjev za vodo, od katerih sta dva že zgrajena, o čemur pa je naš list že poročal. Ti rezervuarji so tako velike kapacitete (vsak 64.000 l), da že velikost sama izdaja njihov namen.

Po vseh teh vojaških gradnjah in ostalih ob jugoslovanski meji, vstaja

pred nami kopija Maginotove obrambne črte, ki bo v sklenjeni vrsti zgrajena od Trbiža do Reke in ki naj Italijo osvobodi namišljenih strahov, ki menda prežijo na njenem vzhodu.

S temi vojaškimi deli so najbrže v zvezi tudi nekatere aretacije, izvršene v zadnjem času, kakor tudi značilna prepoved rabe slovenskega jezika v javnih lokalih. Značilne so tudi pogoste inspekcije visokih vojaških oblastnikov — v zadnjem času so gradbena dela pregledali celo funkcionarji glavnega generalnega štaba iz Rima. Aretacije naših ljudi, ki so popolnoma nedolžni, kažejo veliko nervoznost merodajnih vojaških krogov s ozirom na dejstvo, da se njihove vojaške naprave ne morejo ohraniti dovolj tajne. Ta obmejni pas večkrat obiščejo tudi italijanska vojaška letala, ki krožijo v taki višini, da jim je omogočena tudi kontrola jugoslovanskega obmejnega ozemlja...

IZ KANCELARIJE SAVEZNOG VODSTVA

Savezno vodstvo javlja svim članicam Saveza da će se u predvečerje kongresa, tj. u subotu 3 oktobra o. g. u 20 sati održati u prostorijama društva »Istra« u Zagrebu — Trg Kralja Aleksandra broj 4, prizemno lijevo — pretkonferencija u smislu okružnice Saveznog vodstva br. 2.001-36.

Pretsjednik:

Dr. IVAN MARIJA ČOK, s. r.

Tajnik:

ANTON MLADEN, s. r.

ITALIJA KANI DOVESTI ASKARE NA ALBANSKU GRANICU

Francuski list »Ob«, od 18 septembra, donosi pod gornjim naslovom jedan članak, u kome Luj Tiso ističe da prevlast fašističke Italije u Albaniji predstavlja jednu od najstvarnijih opasnosti za evropski mir. Albanija služi u stvari kao baza za jedan talijanski napad protiv Jugoslavije, u kojoj Rim gleda svoga neprijatelja broj 1, a koju želi da sruši, kako bi time razbio i Balkanski sporazum. Italija se svim silama trudi da potpuno potčini Albaniju i da je iskoristi za svoje imperijalističke ciljeve na Balkanu. Medjutim nedavni sporazumi, zaključeni između Italije i Albanije, bili su veoma rdjavo primljeni u Albaniji, gdje je nezadovoljstvo i protiv vlade i protiv Italije. Prošlogodišnja buna u Fijeri opasan je znak toga nezadovoljstva.

Za balkansku zemlju, jedna ovakva situacija puna je opasnosti. Glasovi, prema kojima je Italija riješena da dovede askare radi obrane svojih granica izazvali su izvjesnu uznemirenost.

Potrebno je u buduću zauzeti prema albanskom pitanju određen i iskren stav. Posljednja balkanska konferencija patila je uslijed nedostatka jasnosti kod izvjesnih zapadnih naroda. Zar Francuska hoće da se njeni saveznici, razočarani njenim dvoiličnim držanjem, obrate Berlinu, da bi se zaštitili od prohtjeva Rima.

IZAZOVNA PROTUGOSLOVENSKA PROPAGANDA MEDJU TALIJANSKOM OMLADINOM

Zadarski »San Marco«, izvještava o odlasku, iz Zadra mladih fašista, koji su u Zadru logorovali u ljetnom logoru: »Adriatico Nostro«. Na proslasku kroz Bolognu ovi mladi fašisti klicali su Dalmaciji i zasadili u tamošnjem parku jedno stablo dalmatinskog lovora. Ovoj ceremoniji bili su prisutni predstavnici svih vlasti, sa političkim prefektom i pretsjednikom općine na čelu, i preko 500 mladih fašista. Bila je to ceremonija visokog rodoljubivog značenja, kaže »San Marco«, a fašistički vodja Marroscotti objasnio je to značenje dirljivim riječima. Na kraju ove nezaboravne manifestacije, veli »San Marco«, svi prisutni odgovorili su, na poziv političkog prefekta poklicima talijanskoj Dalmaciji i Zadru, koji je »herojski vjeran«.

U Genovi su mladi fašisti posjetili spomenik borcima iz Svetskog rata i pjevali, između ostalih, dalmatinske pjesme stvarajući naročito dirljivu atmosferu, u kojoj se mnogo oko ovlažilo suzama. Povratak u Milano zaključen je novim manifestacijama Zadru, Dalmaciji i Mussoliniu.

Tolmin, velik vojaški center

Tolmin, septembra. (Agis) V Tolminu samem in v Poljubini, ki je komaj nekaj minut oddaljen od Tolmina in leži na levem bregu Soče, so že pred leti zgradili velike vojašnice. Letos pa so v Tolminu zgradili 7 novih stavb za oficirje, in sicer 4 prtilične, 3 pa enonadstropne. Poleg tega so zavzeli 3 večje stavbe, in sicer bivši gasilski dom, kaplanijo, ki so jo enostavno odvzeli in hišo dr. Serjuna. Vse tri so preuredili in bržkone bodo tudi ta poslopja služila za oficirska stanovanja. Vseh deset stavb leži ob desni in levi strani ceste, ki pelje od tolminske cerkve do imenovanega gasilskega doma. Poleg tega pa so, kot smo že poročali tudi v Poljubini nadaljevali letos z gradnjo raznih objektov. Tako je danes tu že nad 30 večjih in manjših zgradb, s katerimi so zavzeli skoro vse poljubinsko polje, ki

je eno največjih in najbolj rodovitnih tolminskih zemljišč. V načrtu imajo baje še nadaljnih 12 stavb, poleg tega tudi malo kapelico za vojaštvo, tako da bodo s tem zavzeli ves preostali prostor. Vsi protesti in vse prošnje kmetov nič ne zaležejo. Vojaske oblasti so si izbrale to polje predvsem zaradi tega, ker ima nadvse primerno strateško pozicijo. Poljubini in pripadajoče polje je od vseh strani zavarovano, bodisi z jugoslovanske, bodisi iz drugih smeri in ga ni tudi iz Tolmina samega videti toliko časa, dokler se ne vzpneš čez Sočo in Sočini breg na poljubinsko polje. Nekatere vojašnice in stavbe so bile pred kratkim blagoslovljene in so se vanje že naselili novi polki vojaštva. Tako je Tolminska okolica že danes vsa preplavljena od vojaštva.

Naši kmetje sredi obmejnih utrdb

Idrija, septembra 1936. — (Agis). — Naši kmetje ob meji nad Idrijo so zaradi čim dalje obsežnejšega obmejnega utrjevanja obdani s samimi utrdbami. Tako je več kmetij tudi v oddaljenejših krajih, kot na primer na črnovrški planoti, popolnoma odrezanih od sveta. Tujcem, pa tudi najbližjim sosedom nekaterih posestnikov, je strogo zabranjen dohod k posestvom sredi utrdb. Lastniki sami in njih družine so pod najstrožjo kontrolo raznih fašističnih funkcionarjev, ki pazijo, da ne pridejo v kontakt z nepoklicanci. Zaradi utrjevanja in drugih vojaških naprav so oblasti tod že pred leti izpraznile nekatere hiše, do katerih in v katere nima dostopa noben civilist. Ker se je tu utrjevanje širokega obmejnega pasu zlasti v letošnjem letu razširilo in pospešilo, je stanje našega kmeta

čim dalje bolj delikatno. Vezan je na razne pogoje, kontroliran za vsako besedo, zasledovan na vsakem koraku. Fašistične oblasti se boje, da bi naš kmet preveč videl in slišal. V zadnjem času zlasti strogo pazijo na to, da se v vseh javnih lokalih, posebno v trgovinah in gostilnah, ne govori slovenski pa tudi tam, kjer je zbranih več oseb. Tako je odvzeta našemu kmetu najelemetarnejša svoboda.

DVE ARETACIJE V VASI SREDI UTRDB
Idrija, septembra 1936. — (Agis). — V obmejni naselbini Medvedjem brdu so v zadnjem času oblasti aretirale dva kmeta, in sicer Leskovca Josipa in Cigaleta Josipa. Osumljena sta nezanesljivosti zlasti zato, ker sta imela kot večina vsi kmetje ob meji, obmejne prelaznice. Kam so ju odpeljali za enkrat še ni znano.

Leto pozneje se je otvoril podoben tečaj v Trstu in leta 1934. v Pulju, Postojni in Tolminu ter na Reki.

Leta 1934. se že prvič nastopili s takim petjem slovenski otroci ljudske šole in otroškega vrtca v Vrtojbi.

To delo društva »Italia Redenta« podpira Šola za cerkveno glasbo, ki jo je ustanovilo v Trstu 1. 1931. italijanska Cecilijansko društvo in ki vzgaja bodoče organe za spremljanje gregorijanskega petja.

P. P.

KONGRES NARODNIH MANJINA U ŽENEVI

16 i 17 o. mj. održan je kongres narodnih manjina u Ženevi pod predsjedništvom dra Josipa Vilfana. Na kongresu je ponovno izabran predsjednikom jednoglasno dr. Josip Vilfan.

ISPRAVAK

U 37 broju našega lista donijeli smo bili vijest o prethodnom kongresu narodnih manjina u Ženevi. Na koncu smo bili stavili slijedeći komentar:

»Na lanjskom kongresu manjina donesena je rezolucija u kojoj se tvrdilo da autoritativni režimi nisu nikakova smetnja za nacionalni, politički i kulturni razvitak manjina. Od lanjske se godine u Evropi štošta dogodilo, pa nas zanimaju ovogodišnji zaključci rezolucije u Ženevi.

Ovime to korigiramo donoseći rezoluciju lanjskoga kongresa kako je otisnuta u našem listu od 13 septembra 1935 god. broj 37. Taj odlomak glasi:

»...da je pokret narodnih manjina samostalan etički pokret, koji se ne smije s nikakvim režimom indentificirati.

Rezolucija kaže dalje:

»Da je kongres spreman saradivati sa svim političkim režimima na polju rješavanja manjinskih pitanja pod uvjetom, razumije se, da je stajalište političkih režima prema narodnim manjinama takvo, da je saradnja s njima uopće moguća.

Konačno traži Kongres u ovoj rezoluciji:

»Od autoritativnih režima u Evropi neka priznaju pravice narodnim manjinama za slobodan kulturni razvoj i za razvoj njihove narodne bitnosti te da im u vezi s time dade odgovarajuće zastupstva u svim političkim, kulturnim i gospodarskim ustanovama, zastupstva koja će odgovarati također i narodnoj samobitnosti dotičnih manjina, i koja će biti zakonom zajamčena.

IZ FAŠISTIČKE EKONOMIJE

Od jednog mladog Istrana primamo ovo par redaka, pa ih donosimo kao ilustraciju mišljenja naše najmlađe emigrantske omladine.

Poznati su zavojevački apetiti talijanskog fašizma. Za militarizaciju naroda i vojne pripreme troše se ogromne svote. Ko snosi najveći dio tereta? Mali čovjek. Radnik sela i grada. Broj upropaštenih seoskih gospodarstava rapidno raste. Osiromašenje sela i seljaka osjeća se u velikom prilivu jeftine radne snage u grad. Stranac iz današnje Njemačke, Austrije i Mađarske može da se divi prekrasnim autocestama, kojima je izbrzdana Juljska Krajina. Što su to strateške ceste, ne mišljenja ništa na stvari. Što se iz svega na površini krije velika bijeda sirokih i nezadovoljnih narodnih masa, ko da se još i to zabrinjuje.

Prema sastavu društva uređen je i sastav fašističke milicije. Oni »viši« nemaju razloga da se žale. Zato su dužnosti »nižih« daleko veće, a prava ograničena i minimalna. »Niže« bolesnik ima pravo na pomoć u bolnici 28 dana. I to onaj uposleni. Poslije toga prepušten je sebi i cesti. Beskućniku preostaje da bolesnik prosi i škakava.

Takav red štiti i podržava fašizam i u Juljskoj Krajini.

LANCINA

KARNEVAL V NAJBOLJ

KRITIČNEM ČASU

V dnevih, ko naš narod v Juljski Krajini omaga pod težo žitljenskih razmer, ko mora naš kmet zapustiti rodno grudo, na katero se naseljuje tuji kolonisti, pritefajo fašistične organizacije: dopolavoro in balilila, slavnostne sprejode, ki spominjajo na karnevalske harlekinade in pri katerih morajo sodelovati tudi vse slovenske vasi. Namen teh sprejodov na sebi ni napaden, saj gre za tako zvan »praznik grozjda«. Toda čudno je, da forsirajo ta praznik baš v vseh obmejnih krajih kjer ne raste vinska trta dočim je v starih poljatih Italije ob tej priliki pravi kmetijski praznik in imajo slavnostni sprejodi tudi tak značaj, imajo prisliljene harlekinade v Juljski Krajini samo politično izjavalni namen. Tega niti ne zakrivajo. Saj je pisal »Piccolo della Sera« od 21. t. m., ko je poročal o tem prazniku, brez ovinkov te ugotovitve:

»Apoteoza latinskega in rimskega duha se je živo čutila in je bila značilna za praznik trgatve v Postojnu.

Balilska organizacija iz Postojne je poslala v sprejod staro rimsko »bigo«. Ko se je prikazala pred zbrane oblasti, je avangardistična godba zasvirala rimsko himno. Pred voz pa je stopila vestalka in je ponudila smagovilemu Cesarju plodove postojnske zemlje. Iz obmejne vasi. Kacja vas se je prikazal voz, ki je predstavljaj Italijo in vse italijanske noše iz XIV. stoletja, ki se zbira-jo okoli Danteja. Radovedni smo, koliko občanov iz Kacje vasi pozna vsaj po imenu Danteja, kamoli, da bi jim bilo kaj znano o italijanskih nošah v XIV. stoletju.

Nit manj karnevalski niso bili sprejodi drugod. Tako so videli v Sežani voz iz Di-vače, ki je predstavljaj Italijo na visokem prestolu v aimu, ki se je dvigal od dveh stebrov, na katerih je gorelo kadilo. Na sprejod v Nabrežini je upravnik devinskega gradu po nalogu samega kneza Turn Tavisa, ali, kakor se sedaj časa primerno piše, princepe di Torre e Tasso, voz s skupno deklet furlanske narodni noši, ki so pele furlanske narodne pesmi. Nabrežina sama, to se pravi nabrežinski fašisti pa so privredili alegorični voz z »cesarsko Italijo«. Pa hotejo fašisti prepričati svet, da Italija ni več domovina glumcev in harlekinov, kakršna je bila pred svetovno vojno.

GROF CARLO SFORZA O JUGOSLAVENSKO - TALIJANSKIM ODNOSIMA

Njegovo gledanje na Rapalski ugovor

Carlo Sforza

Od talijanskih državnika nije niko o jadranskom pitanju i talijansko-jugoslovenskim odnosima pisao više od grofa Carla Sforze, bivšeg talijanskog ministra vanjskih poslova, potpisnika Rapalskog ugovora, koji sada živi u Jugoslaviji. On je o toj temi napisao dosta mnoge interesantne stvari i mi smo imali više puta prilike da ga citiramo. Sad je ponovno objavio o talijansko-jugoslovenskim odnosima članak, koji može da interesuje naše čitatelje. Prenosimo ga u cjelosti iz londonske revije »Kontemporari Rivju« za septembar 1936. U tom članku ima mnogo interesantnih detalja, važnih za historiju onoga što se događalo između Talijana i Jugoslavena, iz pera čovjeka, koji je sam stvarao događaje. Ima u članku i mjesta, s kojima se ne možemo složiti, a to je, na primjer, mišljenje grofa Sforze o Rapalskom ugovoru. Bilo bi zanimljivo, da o tome kažu nešto oni, koji su u ime Jugoslavije potpisivali taj ugovor.

Grof Carlo Sforza piše:

TALIJANI I JUGOSLOVENI
(»Kontemporari Rivju«, London, zvezak za septembar 1936 god.)

U Italiji postoje dva tipa ljudi koji su besprekidno dolazili jedan za drugim u dužoj historiji te zemlje. Među njima je opozicija prividna. Jedan tip ljudi prestavlja realističnu misao, koja dolazi od hladnokrvnog posmatranja društvenog života. Macchiavelli prestavlja taj tip, zatim Cavour i u najnovije vrijeme Giolitti koji je mrzio svaku retoriku. Drugi tip je tip sveca, počev od Franje Asiškog do Mazzinija i Garibaldia. Interesantno je primjetiti, da su oba tipa za vrijeme XIX stoljeća gajila iste ideje i nade u pogledu problema Jugoslavena. Talijanski susjedi na Istoku prolazili su u prvoj polovini XIX vijeka kroz svjesno nacionalno budjenje. Mazzinijeva »Slavenska pisma« prestavljala su prvu i najizrazitiju obranu razloga za život jugoslovenskog naroda. Rasturena po Francuskoj i Engleskoj ta su pisma uvela jugoslovenski problem u duše mislilaca liberalne Evrope. Svi Jugosloveni znaju — ili bi trebali da znaju — ove stranice koje su još i danas tako žive. Talijani su znali te stranice, ili su ih bar poznavali sve dok Mazzinijeve ideje nisu bile porećene režimom koji cenzuriše i suzbija knjige kao što Austrija nikada nije činila pod Franjom I. Možda je jedan od razloga bio, što je fašistička vlada zabranila moju knjigu o Mazziniju u Milanu 1925 da bude čak i u katalozima izdavača, jer je ta knjiga imala mnoge izvođe iz Mazzinijeve knjige: »Slavenska pisma«.

Istina je, da je jedan drugi Talijan sa svim suprotan Mazziniju pisao nekoliko godina poslije Mazzinija strane, koje su bile inspirirane jednako dubokom simpatijom za nezavisnost jugoslovenskog naroda. Tako je Cavour u svom listu govorio iz Torina Talijanima: »Uzaludno je i nekorisno za vas da mrzite Hrvate; oni su kao i vi žrtva sebične sile koja goni svoje podanike jedne protiv druge. Ti Hrvati moraju jednoga dana, zajedno sa svojom braćom Jugoslovenima, postati najbolji prijatelji i saveznici Italije«.

Meni je još u živoj uspomeni jedna od dugih šetnji koje sam ja imao na Krfu za vrijeme rata sa Knezom Aleksandrom, budućim Kraljem Jugoslavije. Ja sam mu citirao članke koje je napisao Cavour o Slovenima 1848 godine. On je znao za Mazzinijeva slavenska pisma, ali ne za Cavourove spise. On me je zamolio da mu ih dam. Pošto ih nisam imao na Krfu, ja sam mu ih poslao iz Rima u Solun. Zahvaljujući mi za to, Kralj je dodao: »Cavourova će misao morati postati stvarnost jednoga dana«. Ja znam sigurno danas, kao što sam znao i tada, da su njegove riječi o Cavouru bile više komplimentat za mene, jer je on tada znao, koliko sam duboko bio uvjeren u potrebu da naša dva naroda dodju do korisnog sporazuma poslije pada habsburške monarhije. Ja sam sretao Aleksandra Karadjordjevića tako često, da mogu potvrditi da on nikada nije prestajao da želi stva-

ran sporazum kao jedino sretstvo da se dodje do krajnje sigurnosti njegove zemlje. Što se mene tiče, ja nisam nikada zaboravljao, čak ni kad se on upustio u diktaturu, oduševljenje kojim se on uvijek trudio da unapredi sve što bi moglo doprinijeti stvarji prijateljstva između Talijana i Jugoslavena — stvari koja je bila tako prirasla za srce, prije jednog stoljeća, dvojice velikih Talijana kao što su Mazzini i Cavour.

Kako je došlo do toga da tako mnogi Talijani nisu uspjeli da se sporazumiju o ovoj politici poslije rata, jednoj politici po mom mišljenju, koja bi garantovala bezbjednost i napredak talijanskog naroda?

Svaki zna da je Italija — kada je izbio rat u Evropi 1914 morala da proklamuje svoju neutralnost, pošto je Beč svojim ultimatomom Srbiji, a bez izvješćavanja Italije o tome, prekršio najbitnije klauzule Trojnoga saveza. Kada je pak septembra 1914 godine San Giuliano počeo da studira prilike i ciljeve koji bi opravdali ulazak Italije u rat na strani Antante, ja sam našao da su njegovi pogledi mnogo jasniji no što sam očekivao zbog njegovog diletantskog skepticizma. Njegove ideje mogu se rezimirati na slijedeći način: Da Italija udje u rat u isto vrijeme kad i Rumunjska; da svuda dobije alpijsku granicu, kao i neka dalmatinska ostrva, ali da se uzdrži od teritorijalnog zauzeća u Dalmaciji, bitno slavenskoj pokrajini; da vodi rat u potpunom političkom sporazumu sa Srbijom, i da poslije rata nastavi politiku saradnje sa Beogradom, kako bi obezbijedila talijanski politički uticaj na Istoku. Kada je San Giuliano umro 16 oktobra 1914 godine, njegove ideje i planovi nisu dobili definitivnu formu. Njegov nasljednik bio je Sonnino koji u našem odnosu sa Austrijom nije vidio ništa drugo no pravi problem koji treba riješiti. On nikad nije pretpostavljao da bi Austrija mogla izdržati kao velika sila, i da bi nove nacionalne države mogle nastati, koje je Mazzini prorokio predvidjao. On je u tom pogledu započeo pregovore sa Berhtoldom. Izgleda da su ova dvojica imala jednu zajedničku ideju, a ta je da život Austro-ugarske monarhije nije bio na kocki. Tako se desilo da je Sonnino potpisao londonski ugovor sa silama Antante, po kome je on osigurao za Italiju veći dio Dalmacije. Ova druga činjenica sama po sebi morala ga je učiniti da se odrekne svake pomisli za trajni sporazum sa Beogradom, kao što je to želio San Giuliano. Naprotiv, Srbija je postala protivnik za Sonnina. Kada je postalo jasno 1918 godine, da će Wilson biti arbitar u pregovorima o miru, ja sam pisao Sonninu, moleći ga da mi dopusti da dodjem do potpunog sporazuma sa Regentom Aleksandrom i Pašićem. Ja sam pisao: »Ako mi dodjem na konferenciju mira sa središnjim istočnim problemom, mi ćemo biti u stanju da očekujemo veći uticaj na svjetske događaje; u protivnom slučaju mi ćemo rizikovati da utrošimo sve svoje snage u sterilnoj borbi sa Jugoslovenima.« Sonnino koji je znao šta sam ja mislio pod poštenim potpunim sporazumom, telegrafirao mi je i u ovlastio da mogu voditi pregovore sa Pašićem. Ali je poslije nekoliko dana telegrafirao instrukcije da odgodim svaki razgovor i sačekam »krajnje instrukcije«, koje nisu nikada stigle.

Italija je imala na makedonskom frontu preko 70.000 vojnika. Oficiri i vojnici imali su uvijek najsrdačnije odnose sa srpskim drugovima pod oružjem; ali je taj odred vojske obično nosio ime 35 divizije. Pošto imena mnogo znače u spoljnoj politici, ja sam u više mahova tražio, da bi ta divizija dobila ime armijskog korpusa. Sonnino je uvijek bio protiv toga predloga. On je bio sasvim voljan da pomogne Srbiju, ali to nije želio da se zna.

Kada je Austrija nestala, međunarodni uticaj Italije bio je povećan. Čak ni kontradikcije fašističke diplomacije nisu uspjele da zbrišu taj uticaj, bar ne u Srednjoj Evropi i na Balkanu, gdje sam bio siguran, da sam vodio spoljnu politiku Italije, da će taj uticaj postati nadmoćan u interesu organizacije mira. Ali je Sonnino bio isti za vrijeme mira kao i za vrijeme rata, uvjeren da se je Italija borila uzalud, ako njegov londonski ugovor nije doslovno izvršen. On je dobronamjerno mislio, da bi Italija izgubila plodove svoje pobjede, ako se ne bi našla u Dalmaciji. Nepotrebno je govoriti ovdje šta se desilo na konferenciji mira u vezi sa Dalmacijom i Rijekom. Malo plemenitih misli mogu da izdrže atmosferu rata i pobjede. Djetinjska pretjerivanja mladog jugoslovenskog nacionalizma doprinijela su antislavenskoj propagandi talijanskih nacionalista u Italiji.

Za vrijeme konferencije u Spa (jula 1920 godine), kada sam ja bio ministar spoljnih poslova u Giolittiovoj vladi, imao sam priliku da oprobam prave namjere beogradske vlade i da iznesem svoje glediste. To sam ja učinio sa Trumbićem, tadašnjim ministrom spoljnih poslova, koga sam ja sreo još za vrijeme rata, kada je sklapan Krfski pakt između Srba i Hrvata. U isto vrijeme objasnio sam svojim kolegama na konferenciji u Spa: Millerandu, Lloyd Georgu i Lordu Cerzonu, da sam se riješio na brzo i definitivno riješenje, po mogućstvu u potpunom sporazumu sa Beogradom, ali ako bude potrebno, nezavisno od Beograda isto tako kao od Londona i Pariza. Millerand i Lloyd George razumjeli su to. I zaista u Spa je bila stvorena atmosfera iz koje je poslije pet mjeseci proistekao Rapalski ugovor.

Pošto je atmosfera u Evropi bila stišana i legenda o bolješevičkoj opasnosti oščežla,

ja sam pozvao jugoslovenske predstavnike u Rapallo da najzad riješimo jadransko pitanje. Rapalski ugovor obezbijedio je Italiji alpine granice mnogo potpunije, kao i cijelu Istru, ostrva Lošinj i Cres, zatim privilegije za Talijane u Dalmaciji, talijanski suverenitet u Zadru i nezavisnost Rijeke.

Moralna vrijednost Rapalskog ugovora sastoji se u tome, što on prestavlja prvi poratni ugovor zaključen ne samo slobodno već uz aktivnu volju obiju zemalja da saraduju u budućnosti. 12 dana kasnije na pitanje jednog poslanika u parlamentu, koji je izrazio mišljenje da sam ja mogao tražiti i nešto više, odgovorio sam: »Da li je mudro podići kineski zid ondje, gdje mi želimo slobodan i plodan izlaz na Istok. Da je prilika bila sto puta povoljnija za nas, ja bih ipak mislio da iznevjerujem buduću sudbinu Italije, tražeći nešto više.«

Naši susjedi mogli bi korisno studirati veličanstvenu historiju talijanskog preporoda. Jedinstvo Italije postignuto je tako brzo blagodareći odricanju Pijemonta, koji pošto je rizikovao i dao sve, stojički se pridružio ostalim dijelovima Italije gubeći sve svoje stare privilegije.

DALMATINSKI ZAGORCI NISU HRVATI

Zadarski »San Marco«, od septembra, donosi jedan osvrt na članak, koji je u talijanskom ilustriranom listu »Il Legionario«, od 20 augusta o. g. napisala talijanska novinarka E. Zbrana-Cacace o Zadru, njegovoj okolini i Dalmaciji. Zadarski list strasno se ljuti na »uglednu spisateljicu« Zbrana-Cacace zbog čitavog niza »grješaka«, koje je napravila na račun Zadra i dalmatinske geografije, dokazujući joj, da nema osnovnih pojmova o nazivima pojedinih otoka pred Zadrom i o raznim historijskim događajima bivšeg zadarskog arhipelaga i okoliša Zadra. »San Marco« se ljuti i poučava spisateljicu, da se Velebit latinski kaže: Alpe Bebie. »San Marco« se naročito obara na spisateljicu zbog njenog tvrdjenja, da su tako zvani Morlaci, t. j., dalmatinski Zagorci hrvatskog porijekla jer to, veli »San Marco«, nisu. Naši talijanski novinarski drugovi, veli »San Marco«, često i rado upadaju u ovo pogrešno tumačenje. Morlaci su pravoslavne vjere, a ovaj izraz dolazi od venecijanske riječi »valakie«, latini nigri ili »Maurovalakie«, kako je Venecija nazivala nove narode na Balkanu, da bi poslije rimskog carstva označila neolatinsku narodnost, koja je nastala iz ukrštavanja Ilira i Tračana sa rimskim legionarima i kolonima. Isto tako se »San Marco« ljuti što spisateljica Zbrana-Cacace tvrdi, da je zadarska katedrala sv. Donata bizantijskog porijekla. List smatra, da katedrala ima jaki romanski izraz, ali da je u osnovi čisto dalmatinskog umjetničkog stila, koji prestavlja mješavinu romanske grandioznosti sa domaćim oporim nijansama.

TROGIR — TRAU

U istom broju »San Marco« donosi ovu bilješku pod naslovom: »Ispravljamo:«
»U »Illustrazione Italiana«, od 8 augusta, 1936 g. pod jednom slikom o putovanju Eduarda VIII po Dalmaciji pogrešno je stampano Trogir, mjesto latinskog naziva Tragurium ili lijepog talijanskog naziva Trau. Vidi se, da su se urednici »Illustrazione Italiana« pridržavali teksta dopisnika-prevodioca«.

BORBENOST FAŠISTE FUTURISTE MARINETTIJA

Pred par sedmica smo javili o Marinettiju i o njegovom programu za kongres PEN-klubova u Buenos Airesu. Tada smo upozorili na njegova namjeravana izazivanja, a sada donasla francuska štampa potvrdu naših pretpostavki na slijedećoj vijesti:

»Između Jules Romaina i Marinettija došlo je do oštrog sukoba na kongresu PEN-kluba koji se održava u Buenos Airesu. Marinetti je objavio u »Azione Imperiale« jedan članak u kome je u smislu fašističke ideologije tvrdio da je rat potreban higijena za svijet. Jules Romain u svome govoru o miru i frontovima u današnjem svijetu dotakao se i tih riječi Marinettija, uzimajući ih kao dokaz fašističkih shvatanja pojedinih pisaca. Marinetti ga je napao prvo riječima, a zatim je porjuio prema njemu. Predsjednik kongresa Ibarguren sa nekoliko delegata uspio je ipak, u posljednjem trenutku, da umiri Marinettija.

Kongres je, međutim, izabrao za ovogodišnjeg predsjednika Jules Roumaina i time osudio Marinettija.

Efekt »imperijalistične funkcije«

Efekt velike »imperijalistične« funkcije, katero je Mussolini podijelio Trstu u novo uređenoj morske plovoe se že kažejo. Ker je Trazaški Lloyd izgubio redno zvezu s Egiptom, je egipotska vlada morala iskati novo družbo, kateri je lahko poverila poštno službo, s kraji ki gravitirajo na Jadransko morje. Izbira je padla na Jugoslovenski Lloyd.

Zastopnice Trsta

Izbrane tržaške planalke, ki so te dni od-potovale iz Trsta v Split, nosijo ta-le imena: Foscali, Lokar, Posega, Žižka in Škerić.

NEKOLIKO ISTRANA ANTIFAŠISTA SE BORI U ŠPANJI

Talijanski antifašistički listovi javljaju samo o borbama u Španiji i agitiraju za španjolski Pučki front. Pišući o raznim učesnicima iz Italije na frontu protiv fašista, javlja posljednja »Giustizia e Libertà« i o nekom Vidmaru koji se bori u talijanskoj antifašističkoj koloni kod Hueske. Dopsnik ga nazivlje »bojevitim Vidmarom«. Osim toga spominje da u toj koloni ima mnogo ljudi iz Juljske Krajine.

Prigodom pada Iruña poginuo je tamo kao borac Remigij Maurović iz Pule. »Il Grido del Popolo« mu posvećuje kraći nekrolog. Maurović je bio odgojem Talijan, a njegovi su se bili doselili u Pulu kao Hrvati. Bio je vrlo aktivan član socijalističke stranke.

Na frontu je poginuo i poznati antifašista-socijalista Fernando de Rosa. Bio je komandant bataljona »Ottobre« — i cijela antifašistička štampa je pisala o njegovim knaštvima. Imao je tek 30 godina.

VI DELAVCI V ABESINIJ BODO VPISANI V MILICO

Tako bo v vzh. Afriki zopet čez 500.000 vojakov.

Kot smo že omenili, so sedaj delavci v Afriki delno oboroženi in predstavljajo prav za prav vojsko v rezervi. Nekako tako se je izrazil tudi Graziani. V kratkem pa bodo storili nov korak k popolnemu militariziranju teh delavcev. Pri ministristvu je že zakonski načrt, da se bodo morali vsi delavci, ki so in bodo zaposleni v Abesiniji, vpisati v fašistino milico. To je seveda velikega strateškega in političnega pomena, ki ima namen uničiti zadnji ostanek že itak omejene svobode delavca v Abesiniji. Kot vzrok navajajo, da bo delavstvo s tem bolje preskrbljeno materialno in moralno, turskbrljeno materijalno in moralno, da bodo dobili, di v verskem pogledu, da bodo dobili, »dopolavore« itd. ter da bodo predvsem v zdravstvenem pomenu veliko na boljšem. Nostiti bodo morali vojaško divizo, oboroženi bodo kot vojaki, življenje bo kasarniško. Oficirje in podoficirje bodo jemali iz delavskih vrst. Predpisane bodo še druge disciplinske uredbe. Tako bo nastala podobna vojaška delavska organizacija, kot imajo nekaj sličnega na Menškem, toda namen te je popolnoma drugačen. Sedaj je v Afriki oz. Abesiniji okrog 90.000 delavcev. V bližnji bodočnosti bodo rabili za prva velika dela novih 150.000 delavcev. Delali bodo predvsem ceste, vojašnice in vojaške objekte, razne tovarne, državna in javna poslopja za administracijo. Če tem pristojemo še število vojaštva, bodo znašale vse oborožene sile v Abesiniji preko pol milijona. Zanimivo je, da število ital. delavstva v Abesiniji stalno pada. Ko poteče pogodba, je ne obnovijo, ampak se rajši odpravijo zopet v Italijo na dom. Zato je sklepati, da so pogoji za delo zelo težki. Večkrat smo tudi slišali, da so se delavci upirali kar je bilo skrajno nevarno za vojaške operacije. S tem, da so dali delavce v vojaške oz. miliciarske suknje, jih hočejo prisiliti tudi na vojaško disciplino. (Agis)

STRAŠNA DRUŽINSKA TRAGEDIJA V BRJAH

Trije otroci živi zgoreli

Gorica, sept. 1936. (Agis). Strašna nesreča se je zgodila v noči med 14. in 15. sept. v hiši Alojzija Ličena v Brjah, občina Rihemberk. Iskre iz kuhinje so zaradi močnega vetra zažgale seno, ki je bilo spravljeno na podstrešju. Zaradi hude burje je bila hiša takoj v plamenih, in zaradi noči je bilo gašenje zelo težavno. Oče in mati sta bila kmalu pokoncu in začela reševati, kar je bilo mogoče. Najprej sta hotela rešiti tri otroke, ki so spali v bližnji sobi. Toda prišla sta prepozno, ker je bila soba že vsa v plamenu in nista mogla na noben način rešiti otrok, ki so v silnih mukah živi zgoreli, med tem ko so bili vsi poskusi staršev zaman. Zaradi hitrega širjenja požara sta komaj rešila ostala dva otroka s tem, da sta skočila skozi okno. Na mesto nesreče so prišle takoj oblasti iz Gorice. Prišel je tudi prefekt, ki je tolažil obupane starše. Dal jim je za prvo silo nekaj denarja. Odredil je, da bo nesrečna družina stanovala v sosednji hiši, kjer so dobili stanovanje zastoni.

TATOVSI SE PREDSTAVILI KOT TAJNI POLICISTI IN IZVRŠILI NEMOTENO SVOJE DELO

Gorica, sep. 1936. Agis. — V noči med 13. in 14. sep. so tatovi v Podgradcu pri Šempasju izvršili rafinirano tatvino pri Alojziju Ušajevi vdovi Toplikar. Prišli so na motornem kolesu in se predstavili za agente javne varnosti, z nalogom, da morajo nujno izvršiti preiskavo na zahtevo »višjih oblasti«. Ušajeva je bila malo prestrašena in začudena, a je verjela neznanecem. Prebrskali so celo hišo in se polastili 11.780 lir, 5 zlatnikov po 20 kron, 2 zlatnikov po 10 kron, 3 grnjati, 5 salamov, 50 kg slanine in 1 kg surovega masla. Tako obložen z »kompromitirajočim političnim« materijalom so šli seveda na policijo, ampak iz niso v noč neznanu kam. Karabinerji jih zaman iščejo.

ČEHOSLOVAČKA ŠTAMPA

O ODNOSIMA JUGOSLAVIJE, ITALIJE I ENGLJSKE POSILIJE ABESINSKOG RATA

Veliki čehoslovački list »Lidove Novin«, Brno, u dopisu iz Beograda od V. Krihtaleka kažu:

Stav Jugoslavije u međunarodnoj političkoj situaciji u posljednje vrijeme se znatno izmijenio. Jugoslovenskoj spolnoj politici određuje pravac uvijek ono, što radi Italija. Mi ponekad nismo dovoljno svjesni toga gledišta svake beogradske vlade, ali se u stvari cijela spoljna politika Jugoslavije može sa toga stanovišta objasniti i razumijeti. U doba, dok je Italija bila potpuno okupirana abesinskim ratom, Jugoslavija je časak odahnula. Italija je tada bila u otvorenom konfliktu s interesima Velike Britanije, zato je Engleska tražila prijatelja oko Sredozemnog Mora. Jedan od njih bila je Jugoslavija. Ovo prijateljstvo, koje se uostalom datira još od ranije i koje je epizoda abesinskog rata pojačala, nije prestalo ni sada da postoji, a jedan od njegovih izraza jeste put engleskog Kralja Eduarda VIII u Dalmaciju. Ovaj put ima očigledno i politički značaj, i to možda veći, nego što to izgleda. Iako je mediteranski pakt, koji je vezivao s Velikom Britanijom, Jugoslaviju, Grčku i Tursku, prestao formalno da postoji, ipak je između Velike Britanije i Jugoslavije ostao nepisani ugovor o uzajamnoj pomoći.

U doba dok je Italija ratovala u Abesiniji i otvoreno stajala protiv Engleske, Njemačka se ustručavala da se otvoreno zbliži s Italijom. Bilo je dosta političara, koji su vjerovali, da će Engleska ostati konsekvantna do krajnjih granica, t. j. da će se zaraditi sa Italijom. Sada se zna, da bi to bila i učinila, da je bila uvjerena, da je dovoljno naoružana. Njemci su uvjerali da će ostati neutralni, a da nisu ni navodili uslove. Ili su ih možda i naveli, pa je Engleska uvidila da je njihova neutralnost i suviše skupa. Kažu da je jedan od uslova bio i Anschluss. Odbijanje Engleske dovelo je Njemačku do sporazuma s Italijom. Ali u doba, kada je Italija ratovala u Abesiniji protiv Engleske, Njemačka je nastojala da potkaže Engleskoj, kako prema njoj gaji poštene osjećaje i zato je na sve moguće načine pokazivala svoje dobre odnose prema Jugoslaviji. I tada je u Jugoslaviji bilo dosta ljudi, koji su, pokazujući na Poljsku, govorili i pomišljali na takozvanu nezavisnu politiku. Pred Jugoslavijom su se rasprostrle sve

mogućnosti, i mogućnost pobjedničkog rata Engleske protiv Italije i u tom slučaju jugoslovenska velika sila od Trsta i Rijeke pa do Crnog Mora. Nova velika sila na jugu Evrope. A pošto Engleska ne bi bila mogla da ratuje s Italijom bez sporazuma s Njemačkom, ta je situacija naravno približila Jugoslaviju Njemačkoj, vatrenom poborniku ideje nezavisne »poljske« politike. Zato je ovde posvećena tolika pažnja Gamelnovoj posjeti u Varšavi.

Situacija se za Jugoslaviju naime jako izmijenila. Mediteranski pakt se raspao, i ma da je od njega preostalo zbliženje s Engleskom, ispala je iz njega Grčka, i to tako temeljito, da se, odjednom našla van okvira engleske politike, Metaksas je germanofil do srži kosti. Izjavio je pred svojim prijateljima, da za 5 godina neće pustiti vlast iz svojih ruku. On se instalira temeljito. Niko dosad nije saznao, šta je zaključeno sa Schahtom. Novinare, koji su pokušali o tome nešto na napisu, strpao je u zatvor. Zna se — nabavke oružja i aviona, ali niko ne zna detalja. Medjutim sadašnja Njemačka nije više Njemačka iz vremena abesinskog rata. Oni, koji potejuju sporazum Njemačke s Italijom, jako griješe, jer je Njemačka dobila od Italije ono, na što nije htjela da pristane Engleska a povrh toga pao je značaj Engleske u očima Njemaca od časa kada se povukla pred Italijom. A dobri odnosi s Italijom bit će Njemačkoj još dugo potrebni, sve dotle, dok joj ne podje za rukom da proguta Austriju i da ne stekne veći uticaj u Madžarskoj nego što ga ima Italija. To se vidi na slijedećim pojavama. Trebalo je da Göring dođe u Jugoslaviju. Govorilo se o tome od proljetos. A nije došao. Zbog Mussolinija. Iz svega toga se vidi da će Njemački uticaj u Grčkoj gurati Grčku Italiji. To je za Jugoslaviju minus. Drugi minus počinje da se očrtava u Bugarskoj. Cankov se nalazi sada pod talijanskim uticajem više nego ma kad. Govori se da je pitanje samo kratkog vremena, kada će doći na vlast, t. j. kada će uvesti diktaturu. Na Kralja Borisa vrši Italija presiju, da ne ometa Cankovljevu diktaturu. Ukazuje se na doba, kada je Italija ratovala u Abesiniji i kada je jedna od mogućnosti bila jugoslovenska velika sila, koja bi se protezala sve do Crnog mora. Ukazuje mu se na bugarsku inteligenciju, koja je potpuno zadojena idejom ove jugoslovenske velike sile.

KNEZ WINDISCHGRÄTZ OTPUŠTA NAŠE LJUDE JER DA NISU FAŠISTI

Vrbovo, septembra 1936. Od najstarijih vremena su naši ljudi radili u šumama kneza Windischgrätza. Mnogi su bili namješteni kao lugari, a imali su i drugih privilegija. Medjutim od kada se taj princ preselio iz Loške doline, iz Kozarci, u Bistricu počeo je otpuštati naše ljude i na njihova mjesta stavljati fašiste.

Tako je ovih dana otpustio i zadnjeg našeg čovjeka lugara Antona Logara zvanog Vrbnetov. Otpušten je iz službe bez ikakve otpisnine, premda je u službi imao stalnost koju je stekao kroz 15 godina neprekidnog služenja. Imao je i prava na penziju, a to mu je sve pro-

palo. Bio je otpušten motivacijom da nije htio da se upiše u šumsku miliciju, jer su ga više puta zvali u Bistricu na ravnateljstvo šumske milicije i na komesarijat policije i tražili od njega da postane član milicije. Mislilo je da je savjesnom službom kroz 15 godina siguran pred napadajima fašista, ali sada je eto otpušten.

Taj knez, to je onaj koji je u Madžarskoj falsificirao francuske franke i koji se bori za dolazak Habsburgovaca. Kako vidimo, fašizam i austrijski knezovi su složni u proganjanju našeg naroda. — Graničar.

Renegat - fašista uhvaćen u švercovanju iz Jugoslavije

Gostioničar Božić iz Raspora zatvoren i osuđen na 200.000 lira globe.

Raspor, spetembar 1936. — U zadnje vrijeme, a naročito iza abesinskog rata, kod nas je velika nevolja. Poreze i takse su strašno povećali, a sva roba je mnogo poskupila. Rada ni zarade nema nikakove, tako da je narod u očajnom položaju. Mnogi naši ljudi da si nekako pomognu i da ishrane obitelji, dali su se na švercovanje iz Riječke slobodne zone. Medjutim mi imamo u selu jednog izdajnika gostioničara Božića, koji se prodavao fašistima. On je bio u dobrim odnosima sa vlastima, pa je izdavao naše ljude. Njegovom krivnjom je mnogi naš čovjek već do sada naštradio. On je gostioničar i trgovac.

Medjutim su i njemu u posljednje vrijeme išli poslovi dosta slabo, pa se i on bio dao na krijokarenje. Kako je vozio meso u Opatiju, na povratku je ukrcao raznu robu iz Riječke slobodne zone, pa je kasnije prodavao u svojoj trgovini i gostionici. Sada je i on naštradio.

Proti vojaški obveznosti

Peter Črnlogar, star 23 let, doma iz Crknege in 24 letni Franc Kofol iz Čepovana sta bila od goriškega sodišča obsojena vsak na dve leti leče, ker se nista oravočasno javila k naboru.

Nove jugoslovenske žrtve v Abesiniji

Med žrtvami, ki so v času od 1. do 31. avgusta končali svoje mlado življenje v Abesiniji sta tudi Hrvat Ivo Palić od Matevža iz Opatja in Slovenec Angel Mihelj od Jerneja iz Rihemberka.

POTEŠKOČE U TRGOVINSKIM PREGOVORIMA IZMEDJU JUGOSLAVIJE I ITALIJE

Britanski list »Manchester Guardian« od 16 septembra piše:

Jugoslovensku vladu zabrinjuje obnova trgovine s Italijom. Jugoslavija se odazvala pozivu Društva naroda da primijeni sankcije protiv Italije bez oklijevanja, ali je time ona navukla na sebe ogromne gubitke. Njen najbolji kupac izbrisan je sa liste klijenata gotovo preko noći. Zastoj trgovine povećao je jugoslovenske zamrznute kredite u Italiji, koji iznose oko jednu četvrtinu milijarde dinara. Nedavni pregovori između Italije i Jugoslavije učinili su da se predloži sa talijanske strane, da bi se trebalo da obnovi talijansko-jugoslovenska trgovina na bazi 3:2 u korist Italije, i da bi se jugoslovenski izvoz u Italiju imao da fiksira na 14 i po milijuna lira za četvrt godine, a talijanski izvoz na 21.750.000 lira. Jugoslovenski odgovor na ovaj talijanski predlog još se očekuje, ali se ne smatra vjerojatnim da će ga Beograd usvojiti u tom obliku.

ZBOG JEDNOG VENECIJAN- SKOG LAVA U ŠIBENIKU

»San Marco«, od 3 septembra, izvještava o naporima Andjela Alačevića, iz Zadra, da pronadje historijsku istinu o jednom venecijanskom lavu u Šibeniku, čije je postojanje Alačević, na svoje veliko iznenađenje otkrio na jednoj staroj putopisnoj karti.

»San Marco« veli: »Ovih dana izišlo je iz štampe djelo: »La colona Marciana di Sibenico: Marcijanski stup u Šibeniku«, od Andjela Alačevića. Naš sugradjanin, pasionirani istraživač istorije naše zemlje dodao je svojim ranijim djelima još jedan značajan doprinos. Na jednoj staroj geografskoj karti, izradjenoj u Veneciji pod naslovom »Putovanje iz Venecije u Carigrad kopnom i morem« Alačević je pronašao jednu značajnu vinjetu Šibenika, na kojoj se — na samoj obali — vidi jedan visoki stup sa lavom venecijanske republike na vrhu. Iznenađenje zbog ovoga detalja, o kome nema pomena ni u značajnim djelima o Šibeniku, Alačević se odmah bacio na arhive i biblioteke, da bi pronašao još neku litografiju ili spis o famoznom Marcijanskom stupu. Njegovo strpljenje bilo je nagrađeno i među drugim dokumentima u zadarskom državnom arhivu on je pronašao spise, koji su govorili baš o ovom venecijanskom stupu.«

MALE VESTI

— U fašističkoj štampi se tvrdi da Italija može mobilisati 23 posto od cjelokupnog broja svoga stanovništva. Na osnovu zakona o mobilizaciji nacije, Italija može da mobilise sve vojne obvezanike od 21 do 55 godine, a osim toga i mladiće od 18 do 20 godina, koji su obavezni da pohađaju predvojničke tečajeve. Od 35 klasa vojnih obvezanika, od kojih svaka prosječno može da da 350.000 vojnika, Italija, kad se odbije izvjestan procenat invalida i bolesnih, može da stavi pod oružje 8.662.500 vojnika. Tu nisu uračunati mladići od 18 do 20 godina, koje Italija također može da mobilizira i tako povisi broj vojnika na oko 10 milijuna.

— Mussolini piše filmski scenario o životu Kolumba, pronalazača Amerike. Film će u Italiji biti sinhronizovan na engleskom i talijanskom jeziku. U engleskoj verziji glavnu ulogu u filmu igrati će po svoj prilici Frederic March. Malo čudan posao za jednog Osnivača Carstva, Oca Domovine i Velikog Čovjeka Božje Providnosti.

— Izjava jugoslovenske vlade o neutralnosti u španjolskom građanskom ratu komentira se simpatično u svjetskoj naprednoj štampi. Jugoslovenska vlada je, naime, izjavila na upit Francuske, da je vojna zabraniti uvoz ratnog materijala u Španjolsku, ali pod uvjetom da to ne znači preuzimanje obaveze radi koje bi se eventualno kasnije moglo opovrgnuti načelo po kojem svaka zakonita vlada ima prava da traži pomoć od drugih država u slučaju unutarnjih pobuna.

— Dne 1. julija 1936. je bilo u Italiji 43.143.249 prebivalcev skupno z vojsko in delavci v Afriki in na Egejskih otokih. Juljska Krajina šteje 980.099 prebivalcev in je takoprevbivalstvu med najmanjšimi. Zanjopridejo še tri pokrajine z manjšimi številom. Zadnja je Lukanija s 544.495. Največja pokrajina je Lombardija z 5.846.810. Benečija ima 4.296.256 in Tridentinska Benečija 669.121 prebivalcev.

— »Rassegna del Risorgimento« je objavila, da se je znani pesnik in pisatelj N. Tommaseo rodil v Toskani. V resnici je bil rojen v Šibeniku, kjer so mu postavili tudi spomenik.

— 6294 oficirjev, podoficirjev in vojakov bo ostalo v Abesiniji, kjer bodo dobili službo v privatnih podjetjih.

— Vlada je izdala načrt zakona, ki naj bi izpopolnil določbe glede gospodarske oživitve v reški pokrajini.

VOZŃJA U POLA CIJENE ZA KONGRES.

Beograd, 23. septembra. Ministar saobraćaja je odobrio povlasticu u pola cijene u vožnji na državnim željeznica- ma učesnicima kongresa saveza Jugo- slovenskih emigrantskih udruženja iz Julijske Krajine u Kraljevini Jugosla- viji od 4. oktobra t. g. u Zagrebu. Povla- stica važi od 3 do 7. oktobra.

23. SETEMBRA 1886.

NAŠA SLOGA

Pred 50 godina

JURINA I FRANINA

Franina: Moratto javlja »babi« (list »Istria« u Poreču. Op. ur.) iz Ljubljane, da je ovo leto dobra letina.

Jurina: Ala je za njega je, zač on žu- nje i kosti na levo i desno, ma Bog nas oču- vaj od letini, kojoj se on veseli.

Franina: Amen!

I opet jedan svećenik po receptu pazinsko-porečke gospode

Općinski talijanski osnovali su podru- žnicu društva »Pro patria« kojemu je svrha potalijanciti našu djecu u Istri. Osmutje tog društva proslavili su općinski šarenjaci i talijanski svečano sa muzikom i pijaćom. Po- put g. Kocijančiča, župnika grižnjanskoga, pridružio se općinskoj gospodi i tamošnji župe-upravitelj g. Ivič (takodjer »puro san- guis«) te je i on uz zvuk muzike »marsirao« na općinsku »krožeruz«, da prisustvuje pa- triotičnom činu, tj. sjajnoj proslavi osnutja rečenog društva. Talijani odužili mu se sa burnim »Eviva nostro Parroco!« — a on se talio od veselja, što je tako uzko prirastao gospodskom srcu... Što će reći dvie trećine općinskih župljana — Hrvatah na takovo ponašanje svoga pastira?...

RAVNOPRAVNOST U ISTRI I NA GORIČKOM

Grđna nepravda, koju narašćaju susjedi nam Talijani našem narodu u Istri i na otocima pogledom na jezikovnu ravnoprav- nost, predstavlja nam se tim grdnijom ako promotrimo isto pitanje na Goričkom. Hr- vatah i Slovenacah imade u Istru razmjerno više napram Talijanom, nego li je Slove- nacah na Goričkom naprama tamošnjim Tali- janom, pa ipak se kod nas nepazi baš ni- šta na ravnopravnost, na poznavanje naše- ga jezika, kao da nas i nema u pokrajini, dočim je u tom na Goričkom posve inače. Tamo gledaju upravo skrupulozno kod ime- novanja činovnikah — osobito zemaljskih — da se ma niti za vlas nenaškodi jednoj ili drugoj narodnosti. Sa slovenskim obćinami i uredi dopisuje se slovenski, a sa talijan- skimi talijanski. Plemeniti grof Coronini ne- smiri se podpisati svoje ime pod slovenski spis, on se nežaca i u saboru slovenski go- voriti, dočim kod nas kojekakvi novopečeni plen-či neće da čuju niti u sabornici, a još manje izvan nje ista o jeziku velike većine pučanstva Istre. Tako se dieli pravica na- šemu narodu u Istri! Od najvišeg činovnika pa do najnižeg u zemlji neće nitko, da ista čuje za ravnopravnost, il pravicu. Ugledaj- te se istarska gospodo, najpače vi zemaljski činovnici i zastupnici u goričke vam drugo- ve, pa se poevenite — ako je to još mogu- će. Vičete za mirom i počinkom u zemlji al toga lije neće biti dok se ne bude našem na- rodu krojila pravica istom mjerom, kojom se kroji manjini pučanstva — Talijanom.

VEČJA SKUPINA GORIČANOV U LJUBLJANI

V soboto 19. opoldne so se pripeljali na 4 velikih avtobusih izletnici iz Go- rice in bližnje oklice, iz Vipavske doli- ne in tudi iz Brd. Večino so tvorili Slo- venci, nekaj pa je bilo tudi Italijanov in Furlanov. Vseh skupaj je bilo okrog 140. Večina je prišla obiskat svojce in znance. V nedeljo so šli nekateri na Bled, drugi pa so se porazgubili po vsej Ljubljani. V nedeljo zvečer so se odpe- ljali čez Postojno v Gorico. (Agis)

»ROMANJE« ČLANOV DOPOLAVORA V ZADAR

Velika motorna ladja »Neptunia« je pri- peljala iz Trsta v Zadar okoli 1600 fašis- tova. Med njimi so bili tržaški prefekt Re- buhov, tržaški podpredsedat Cavani, puljski pokrajinski fašistični tajnik, namestnik tr- žaškega tajnika in druge fašistične veliči- ne. Jedro vse skupine pa so tvorili člani Dalmatinskega društva iz Trsta, ki so ime- li s seboj tudi državstveni prapor Ves izlet je imel izrazit iredentistični značaj, saj je šlo zato, da se udeležencem prikaže »kri- vičnost« meje. Radi tega je veljal tudi pr- vi pohod na jugoslovansko mejo.

Toda vsi govori, vse zastave, očitno niso veliko izdali, kajti po pisanju samih fašističnih listov so utegnili udeleženci od- nesti docela nasprotn vtis, ko so si ogle- dali trg. Tako je pisalo fašistično glasilo »Popolo di Trieste«: »Na tem trgu se ču- dno mešajo vtisi z vzhoda in juga, udar- jajo barva ob barvo, bliska jeklo in se ostro križajo dialekti, tako da nepoučeni težko razbere pravo lice Zadra in se čes- tokrat moti.« Resnica se pač ne da prikrivati, pa naj bo aparat še tako premišljen in ta- ko rafiniran. Dejstvo, da ima Zadar še ve- dno slovanski značaj in da je Dalmacija, po kateri hlepi fašistična Italija, čisto slo- vanska.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

SADRŽAJ PRVOG OVOGODIŠNJEG BROJA »MALOG ISTRANINA«

Izašao je prvi ovogodišnji broj dječjeg lista »Mali Istranin«, kojega izdaje i ure- đjuje istarski književnik Ernest Radetić u Zagrebu. Prvi broj ima sljedeći sadržaj:

E. Radetić: XI Olimpijada u Berlinu, E. R.: Zavjet, Ljubo Brgić: Naše laste, Ljubo Brgić: Rana jesen, K. Rd.: Bez majke, Lju- bo Brgić: Noni i Minji, Zgođe i nezgođe Jože Trbuhovića, Majmun Klok, mali Jožić i njihove vragolije, Razno, Zabavni kutić, Zagonetke i odgonetke.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjeseč- no. Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. Pojedini broj stoji 1 dinar. Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. Telefon 59-31.

ZBIRKA PJESAMA LJUBE BRGIČA

»Moja djeca« zove se zbirka pjesama Ljube Brgića. Na 62 stranice šesnaestineke dao je mladi pjesnik Brgić zbirčicu srdač- nih pjesmica o svojoj djeci za djecu. Zbirku je posvetio svojoj ženi i djeci. Knjižica stoji 5 dinara, a može se naručiti u Za- grebu kod knjižare »Uzor«, Preradovićev trg br. 7.

»FRANCESCO PRESCEREN, IL PETRARCA SLOVENO«

Pod tem naslovom je priniesel »Picco- lo della sera« 15. sept. daljši članek zna- nega Tržaškega slavista Urbanca Ur- banija. (Zdaj se podpisuje samo Umber- to Urban). Povdarja posebno, da je bil Preseren učenec Petrarcova, ter da je obdržal svojo individualnost. Omenja lukusno izdajo Kidričevega dela o Pre- šernu in stoletnico »Krstca«. Večina član- ka pa je Presernov kratak življenjepis in opis njegovih del. Kar nam pade po- sebno v oči je fonetična transkripcija imen: Fr. Preseren, Janez Clop (t. j. Čop), Giulia Primiz, ki je predvsem ma- lo nedosledna in ki ne nudi Italijanom pravilne izgovorjave. Tendence je danes, da pišejo imena, kot jih pišejo tisti na- rodi ali v transkripciji sorodnega naro- da. Tega se menda držijo tudi vsi slavi- sti v Italiji.

ZORKO PRELOVEC: ZAPLOŠKI MARIJI.

Razen malega števila nabožnih pesmi, med katerimi je iz umetniškega gledišča najpomembnejša »Ave Marija« se naš kom- ponist Zorko Prelovec še ni udeleževal v cerkveni glasbi. V zadnjem času pa je uglasbil »Zaploško Marijo« po besedilu Fr. Neubauerja, ki je izšla v založbi župnega urada na Čatežu p. Velika Loka pri Treb- niem. Cena posameznemu izvodu je 5 di- narjev, za zboru pa 2 dinaria. Naroča se pri založniku (Agis.)

NOVE UMETNINE SAŠE ŠANTLA

Ljubljana, septembra 1936 (Agis) Naš rojak, komponist in slikar Saša Šantel je po naročilu Filharmonične družbe v Ljubljani izdelal 5x2 m veliko sliko na platnu, na kateri je upodobil vse umrle in živeče važne slovenske komponiste, in to okrog 40 po številu. Med njimi opazimo tudi naše komponi- ste kakor Adamiča, Kogoja, Bravničar- ja, Prelovca, Miroslava in Frana Vilhar- ja, Volariča, Mirka in slikarja samega. Ta velika figuralna kompozicija je naj- večje tako delo, kar jih je ustvarilo slo- vensko moderno slikarstvo, predvsem pa največje umetniškovo delo.

TON SMERDEL O SREČKU KOSOVU.

U časopisu »Južni Pregled« koji izlazi u Skoplju, napisao je Ton Smerdel topao esej o Srečku Kosovelu. Prikaz ilustriraju neke pjesme Kosovolove koje je Ton Smer- del uspješno preveo na srpsko-hrvatski.

U istom broju je i pjesma Ton Smer- dela »Betovenova posmrtna maska me gleda« iz zbirke »Pevačeve žrtve životu.«

KNJIGA

G. HINKA SIROVATKE

»Privredni i socijalni odnosi u Jugoslaviji«, studija privrednoga i socijalno-političkoga pi- satelja Hinka Sirovatke ima doskora iziši u vlastitoj nakladi pisca. U obliku kritičkoga osvrtla na publikaciju Trg.-Industri. komore, »Anketa o radničkim nadnicama i zaradi u industriji«, podvrgavaju se u toj studiji po- tanjoj analizi problem uloga nacionalnoga kapitala u našoj industriji; pogibelji za taj kapital s obzirom na parazitne industrije; maloga nacionalnog dohotka i niskoga život- nog standarda radnika; napose industrijali- zovanoga seljaka; pitanja minimalnih nadnica; potrebe temeljite društvene reorganizacije u pravcu sistema društvene samouprave u me- djustaleškim odnosima s autonomnim uskla- đivanjem svih spornih interesa, počamši od strukovnih organizacija jednoga staleža, raz- nih staleža i interesa u pojedinim državnim područjima, te konačno iz svih državnih po- dručja u zajedničkoj najvišoj instanci — Pri- vrednom Savjetu (sistem ekonomskoga i so- cialno-političkoga staleškog prestavljanja). Pisci traži riješenje svih tih problema unutar sistema narodne političke demokracije, kojoj društvena autonomija u poslu usklađivanja svih spornih interesa prema najvišim intere- sima narodne skupnosti ima biti najvršni kamen temeljac i najsigurniji oslon. Misao demokracije ima da u takvoj društvenoj or- ganizaciji iznese definitivnu pobjedu i gledom na vladavinski sistem same države.

Cijena će knjizi biti Din 25.— s dostavom, a narudžbe treba slati na adresu pisca: Hin- ko Sirovatka, Zagreb, Hatzova 12, III kat, te- lefon broj 97-25.

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— Vlada je demantirala vse vesti o ponovnem zvišanju cen pšenici in ko- ruzi. Baje hoče celo odrediti nižjo ceno za vse žito, ki ni bilo v določenem roku oddano monopolu. S tem hoče zadeti tiste, ki bi mislili spekulirati z žitom.

— 33.000 vagonov lesa je izvozila Av- strija v Italijo. To je bil ves njen letoš- nji kontingent. Ker je sedaj že izžerpan, namerava Italija dovoliti uvoz novega lesa na račun prihodnjega leta.

— Dne 15. sept. zvečer je neznanec z drzno gesto iztrgal Mariji Benuličevi, ki ima trafiko na Korzu Garibaldi v Trstu, ko jo je ravno zapirala, torbico v kateri je bilo 6.500 lir.

— Tvrdka Fr. Hmeljak iz Lokaveca pri Ajdovščini je darovala ves potrebn les za zgradbo mladinskega fašističnega letovališča. Fašistični federalni tajnik se je tvrdki zahvalil.

— Prvi rezervoar čistilnice petroleja v Zavrliju je že gotov. Njegova kapaciteta znaša 12.500 kbm.

— 100 albanskih mladev je obiskalo Trst. Pripadajo napol vojaški albanski organizaciji in so taborili na rimskem obrežju. Na Reki so se vkrcali za svojo domovino. Fašisti so još v Trstu nare- dili lep sprejem. Njihov vojaški pozdrav je zelo čuden (čudno, da niso sprejeli fašističnega...). Z desno nogo vdarijo ob tla, istočasno pa položijo roko na sr- ce in zakličejo »Rnoft!«, kar bi pome- nilo po naše »živjo«. Tržačani so jih z zanimanjem gledali.

— V Stari gori pri Gorici je zgorela hiša Francu Hrevatinu. Uničenega je precej sena in vse orodje. Škode je za 25.000 lir. Požar so povzročile saje. — V Medani je gorelo v sušilnici sliv pri An- tonu Perosi. Škode je 1000 lir.

— Čudno se nam zdi, da sta uvozili v Italijo Madžarska in Grška manjše količine namiznega grozdja. Dočim je grško odgovarjalo vsem zahtevam, je prišlo madžarsko še nezrelo na ital. trg.

— Kirn F. iz Čelja pri Premu je do- bil pri odhodu iz Abesinije 300 lir na- grade in medaljo.

— Posestniku A. Malečkarju pod Premom je ogenj uničil hišo. Drugemu gospodarskemu poslopu je plamen pri- zanesel.

— V Postojni je 15. sept. t. l. umrl posestnik in trgovec Stanko Lavrenčič, star 50 let. Pokopali so ga 16. t. m. na farnem pokopališču v Postojni. Preo- stalim naše sožalje. (Agis)

— V Mariboru so 18. t. m. pokopali našega rojaka Ferda Karisa, upok. vi- šjega poštnega upravitelja. Naj počiva v miru. Žalujočim naše sožalje. (Agis)

MATE ZUCCON

23. o. mj. umro je u Medulinu učitelj Mate Zuccon u dob. od 51 godine. Pok. Zuccon bio je učiteljem u Marčani, Ližnja- nu i Pribramu u Češkoj. Po dolasku Tali- jana bio je penzioniran. Prije rata je vrlo aktivno učestvovao u narodnoj borbi. Iza sebe ostavila tri sina. Vlatka, stud. prava u Zagrebu, Radu i Ivana, koji se nalaze u Medulinu.

Bila mu laka rodna gruda, a sinovima naše saučesće.

† HROVATIN IRMA

V Gorici je umrla dne 4. septembra gdja. Hrovatin Irma roj. Fliegl. Pokoj- nica je bila soproga g. Ksista Hrovatina, upokojenoga poštnega uradnika. Pogreb blage pokojnice je bil 6. septembra. So- žalje!

SAMOMOR NAŠEGA ROJAKA V LJUBLJANI

Na prelazu železniškim pri Tivoliju se je baje vrgel pod vlak Lovren Selovin, star 35 let, doma iz Hrenovic pri Postojni. Kaj ga je gnalo v obup, ni znano. (Agis.)

Še o tragični smrti Krpana Stanislava

V zadnji številki smo objavili kratko vest, da je granata ubila Stanislava Krpana iz Renč, katero je slučajno zadel s kram- pom. Nesreča se je zgodila nekoliko dru- gače. Omenjeni je našel dve granati in jih je hotel v stari vojaški kavarni razstreliti, s tem da jih je postavil na ogenj. Ko je zunaj zaslislal pok je mislil, da sta se obe granati razleteli in da bo lahko pobral njihovo železo. Ko na je stopil v kaverno je eksplodirala še druga granata in mu raztrgala ves desni del telesa. Krpan je prišel iz Abesinije, kjer je bil vojak. Šele tri tedne pred smrtjo čil in zdrav. Ker ni našel nobenega dela, se je moral oprijeti nabiranja starega železa, ki mu je prinieslo smrt. Predno je šel v Abesinijo je imel vedno delo, katerega je izgubil, ko so ga poklicali pod orožje. (Agis.)

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

LEGITIMACIJE ZA KONGRES

Za one, koji budu žellili da prisu- stuju kongresnim sjednicama izdavat će se posebne legitimacije. Zbog malenog prostora u dvorani u kojoj će se odr- žavati kongres broj legitimacija bit će ograničen. Interesenti neka se prijave kod »Privremenog odbora za kongres« u prostorijama društva »Istria« u Za- grebu, najkasnije do 1. oktobra.

Privremeni odbor za kongres.

IDRIJSKE PRIREDITVE

MASA ZADUŠNICA za pokojne idrijske ro- jake, prijatelje, profesorje in učence idrijske realke se bo brala v ponedeljek 28. septem- bra ob 7. zjutraj v frančiškanski ceki v Lju- bliani. Maso bo bral naš rojak Janez Pivk, katehet, žalostinke pa bo pel oktet Ljubljans- kega Zvona pod vodstvom pevovodje g. Do- reta Matula.

IDRIJSKI VEČER 3. OKTOBRA T. L. se bo vršil v dvorani Trgovskega doma v Lju- bliani. Pričetek ob 20. Vse rojake opozarja- mo, da ne bomo razpošiljali posebnih vabil. Dolžnost vseh je, da se udeležijo naše prve večje prireditve v čimvečjem številu. Večer je namenjen sestanku vseh rojakov iz cele ju- goslovanske države in sestanku vseh matu- rantov idrijske realke poleg tega pa vabimo tudi ostale rojake iz Julijske Krajine in vse prijatelje naše doline in našega pokreta.

PROGRAM

II. »Idrijskega večera« v ljubljanski radio- fonski oddaji postaji v soboto 26. septem- bra 1936 ob 20.30.

1. J. Gregorc: Moj ljubček je krepak mor- nar, koračnica. 2. XY. Venček narodnih. 3. Matija Lipužič: V Idriji, recitacija, Valo Bre- tina. 4. Idrijski rudnik, Janko Kumer. 5. Z. Prelovec: Fantje zgodaj vstajajte, Ko tiliča na tuje gre. M. Bajuk: Smukova. 6. Slove- nske narodne. 7. Idrijski človek, Lado Božič. 8. Z. Prelovec: Rudarska. 9. Rudar pri delu Zorko Prelovec. 10. M. Bajuk: Sroč sem si- šlau štimo. Vatan gor Katra. Z. Prelovec: Vse veselo kar živi. 11. M. Lipužič: Moj oče, recitacija, Valo Bratina. 12. Klica slovenskih napevov. 13. Sem in tja po Idriji in okoli nje. Valo Bratina in Tone Kos. 14. M. Bajuk: Oh žena me krega. Jast pa eno ljubco imam. 15. Pučki: Triglavska koračnica.

Pesmi, ki jih poje oktet Ljubljanskega Zvona pod vodstvom pevovodje g. D. Matula, so idrijske narodne. Godbene točke izvaja Cimmermanov trio.

V TOLMINSKI CERKVI PONOVO PREPOVEDANO SLOVENSKO PETJE

Tolmin, septembra, 1936. — (Agis) Tolminski policijski komisar Bicchi, ki je že dolga leta neomejeni gospodar v Tolminu in okolici, je že večkrat pokli- cal k sebi v urad tolminske duhovnike in jim strogo zabil, da če ne bodo prepevali poleg slovenskih pesmi tudi italijanske, bo cerkveno petje v nadalje prepovedal. Tako je tudi pred kratkim poklical k sebi tolminskega dekana in zahteval od njega, da ukrene vse po- trebno, da se preneha s prepevanjem slovenskih pesmi v cerkvi ali da prepe- vajo vsaj izmenoma po enc italijansko in eno slovensko pesem. Temu zahteva- nju so se Tolminci opri.

STARA BOŽJEPOTNA CERKEV ZA SLOVENCE »TUJA HIŠA«

Trst, septembra 1936 (Agis) Doma- čini iz Nabrežine so se podali nekega dne na božjo pot v Barbano pri Grade- zu. V cerkvi so se zbrali in hoteli zapeti nekaj slov. nabožnih pesmi. Toda že pri prvi pesmi se je pojavil pred njimi neki pater, prekinil petje in jim prepo- vedal nadaljevanje češ, da so v »tuji hiši«: »Siete in casa dei altrie. Božje- potniki so se začudili in mu odgovorili, da so v božji in ne v tuji hiši, toga vsak protest je bil zaman. Pater je toliko dosegel, da so slovenski božjepotniki de- monstrativno odšli iz cerkve. Komentar menda ni potreben.

SLOVENSKO PESEM V CERKVI IZPO- DRIVAJO TUDI V NABREŽINI

Trst, septembra 1936. (Agis) Kot drugod v bližnji okolici Trsta so razni fašistični funkcionarji tudi v Nabrežini že večkrat poskusili z nasiljem prepre- čiti slovensko petje v cerkvi. Že večkrat so zahtevali, da se cerkveni pevski zbor umakne s kora in skušali na njegovo mesto spraviti zbor fašističnih mlad- skih organizacij. Toda vselej so dosegli le toliko, da v cerkvi po nekaj nedelj zaporedoma ni bilo prepevanja, nato pa je cerkveni zbor spet nadaljeval s prepevanjem v cerkvi. Med našim ljud- stvom se je cerkvena pesem že zdavna gojila in ni je bilo niti najbolj zakonite in male vasice, da ne bi imela lastnega cerkvenega zbora. Slovenski verniki so petje v cerkvi tako navajeni, da se jim maša brez petja ne zdi prava slu- žba božja. Če bodo torej italijanske oblasti to staro in lepo navado skušale odvzeti je prav gotovo, da bodo s tem izgnale tudi ljudi iz cerkev.

DEMOGRAFSKO GIBANJE U PULI I POKRAJINI.

Julij:

	Pula	ostala pokrajina	skupa
vienčanja	30	69	99
rođenja	79	420	499
umrli	59	269	328

prirast	+ 20	+ 151	+ 171
---------	------	-------	-------

Avgust:

vienčanja	20	76	96
rođenja	71	404	475
umrli	52	270	322

prirast	+ 19	+ 134	+ 143
---------	------	-------	-------

»Istria« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj. čekovnog računa 36.789. — Pretplata: za cijenu godinu 50.— din., za pola godine 25.— din., za masarykova 28a II, broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI. Tuškanova al. br. 25. — Tisak: Stećajina Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za tiskaru odgov. Rudolf Polanović, Zagreb, Illica 137.